

Citizenship in context

Citation for published version (APA):

Leclerc, C. (2022). *Citizenship in context: Naturalisation and residential environment of immigrants in the Netherlands*. [Doctoral Thesis, Maastricht University]. Maastricht University. <https://doi.org/10.26481/dis.20220420cl>

Document status and date:

Published: 01/01/2022

DOI:

[10.26481/dis.20220420cl](https://doi.org/10.26481/dis.20220420cl)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Nederlandse samenvatting

Het verkrijgen van de nationaliteit van het bestemmingsland is een belangrijk moment in het vestigingsproces van immigranten. In Nederland kunnen genaturaliseerde immigranten stemmen bij nationale verkiezingen, komen in aanmerking voor specifieke banen die alleen toegankelijk zijn voor burgers met de Nederlandse nationaliteit, en mogen zonder beperkingen reizen en werken in de Europese Unie. Bovendien laat recent onderzoek zien dat genaturaliseerde immigranten minder te maken hebben met discriminatie op de arbeids- en woningmarkt, wat tot uiting komt in betere huisvesting en economische integratie (Peters, 2020; Peters et al., 2018).

Studies die zich richten op de rol van naturalisatie in de levensloop van immigranten hebben vooral aandacht besteed aan persoonskenmerken. De beslissing om te naturaliseren wordt beschouwd als een individuele keuze waarbij immigranten de kosten en baten van naturalisatie afwegen (Yang, 1994). In deze context worden factoren als sociaal-economische status, leeftijd of het land van herkomst gezien als belangrijke determinanten voor de beslissing van immigranten om al dan niet te naturaliseren (Chiswick & Miller, 2009; Peters et al., 2016; Yang, 1994). Dit zien we ook terug in de literatuur over mogelijke positieve effecten van naturalisatie, waar vooral gekeken wordt naar individuele kenmerken, waaronder huisvesting en economische integratie (Hainmueller et al., 2019; Peters et al., 2018; Peters, 2020; Peters et al., 2020).

Afwegingen van immigranten worden echter niet louter bepaald door individuele factoren, maar ook gevormd door de sociale contacten die immigranten onderhouden en de netwerken waarin zij zich begeven. Dit samenspel tussen sociale structuur en de ontwikkeling van de levensloop kan in kaart gebracht worden door te kijken naar de directe omgeving van individuen: de buurt. Omdat de sociaal-economische samenstelling van de buurt mede bepalend is voor de sociale interacties die mensen dagelijks hebben en de activiteiten die zij ondernemen, speelt de buurt een belangrijke rol bij het creëren van kansen en ontwikkelen van normen (Friedrichs & Blasius, 2003; Joshi et al., 2017; Meijer et al., 2012; Mouratidis, 2020).

Onderzoek toont aan dat de woonomgeving met name van belang is voor immigranten die vaker in buurten met lage inkomens en een hoge mate van etnische diversiteit wonen. Vanwege hun precaire sociaal-economische positie zijn zij voor een groot deel afhankelijk van buurtbewoners en andere lokale hulpbronnen (Ryan et al., 2008). Toch is er in de literatuur weinig aandacht voor de wisselwerking tussen naturalisatie en de leefomgeving van immigranten. Dit proefschrift brengt daar verandering in door de rol van de nationaliteit van immigranten te onderzoeken vanuit een nieuw perspectief dat meer aandacht heeft

voor de leefomgeving. Daarbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *hoe is de wisselwerking tussen de leefomgeving en naturalisatie van immigranten nadat ze zich in Nederland hebben gevestigd?*

Dit proefschrift richt zich op in het buitenland geboren personen die naar Nederland zijn gemigreerd en staan ingeschreven bij een Nederlandse gemeente. Om deze populatie te analyseren wordt gebruik gemaakt van registerdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze gegevens bevatten een breed scala aan sociaal-economische en demografische kenmerken (Bakker, 2014). Op basis van unieke identificatiesleutels zijn deze data te koppelen aan alle in Nederland woonachtige personen. In dit proefschrift worden twee belangrijke analysemethoden toegepast. Hoofdstuk 2, 3 en 5 maken gebruik van Cox Proportional Hazard modellen, een specifieke vorm van survival analyse, en Hoofdstuk 4 past een individual fixed-effects benadering toe.

Theoretische bijdrage: naturalisatie en de woonomgeving van immigranten in de context van spatial assimilation theorie

Er is veel onderzoek gedaan naar vraagstukken omtrent naturalisatie en de woonomgeving van immigranten. Echter, beide concepten worden traditioneel afzonderlijk bestudeerd. Als gevolg daarvan is er weinig kennis over de mate waarin en hoe beide concepten zich tot elkaar verhouden. In dit proefschrift formuleer ik een theoretisch raamwerk om beter te begrijpen hoe naturalisatie en de woonomgeving van immigranten met elkaar samenhangen. Dit raamwerk is verankerd in de *spatial assimilation* theorie.

Spatial assimilation theorie is een belangrijk uitgangspunt om het post-vestigingstraject van immigranten te doorgronden. Volgens deze theorie zouden nieuwkomers in eerste instantie verhuizen naar etnisch geconcentreerde en economisch achtergestelde buurten om zich vervolgens, naarmate zij meer cultureel en economisch integreren, te verplaatsen naar meer welvarende en minder geconcentreerde buurten. Binnen de context van dit proefschrift kan de *spatial assimilation* theorie helpen om beter te begrijpen hoe de kenmerken van de buurt van belang kunnen zijn voor het naturalisatieproces van immigranten. Meer specifiek is de verwachting dat immigranten die in een etnisch diverse of economisch achtergestelde buurt wonen in beperktere mate geïntegreerd zijn en daarom minder geneigd zijn te naturaliseren (Alba & Nee, 1997). Het integratieproces van immigranten wordt daarnaast ook bepaald door hulpbronnen die op buurtniveau beschikbaar zijn. Mogelijk hebben immigranten in etnisch diverse buurten minder contacten

met personen zonder migratieachtergrond, wat het proces van culturele integratie kan belemmeren (Liang, 1994). Bovendien kunnen belangrijke sociale en materiële hulpbronnen ontbreken in buurten met lagere inkomens (Pinkster, 2007, 2009), waardoor de economische integratie van immigranten moeilijker wordt. Dit kan op zijn beurt van invloed zijn op het naturalisatieproces van immigranten.

De *spatial assimilation* theorie kan ook gebruikt worden om beter te begrijpen hoe naturalisatie een rol kan spelen bij de mobiliteit van immigranten op de woningmarkt. Volgens de theoretische verwachting verhuizen genaturaliseerde immigranten, die gemiddeld cultureel en economisch meer geïntegreerd zijn, eerder naar welvarende en overwegend autochtone buurten. Immigrantengroepen worden echter vaak in hun mobiliteit belemmerd door discriminatie op de woningmarkt, een proces dat in de literatuur *spatial stratification* genoemd wordt. Het verkrijgen van het Nederlanderschap kan in deze context een positief signaal geven richting hypotheekverstrekkers, verhuurders en verhuurbedrijven over de mate van integratie en toekomstperspectieven van immigranten, waardoor de kans op dergelijke ‘statistische discriminatie’ kleiner wordt.

Het theoretisch raamwerk kan ook bijdragen aan een beter begrip van buurteffecten. Omdat factoren die samenhangen met economische en culturele integratie een belangrijke rol spelen in het post-vestigingsproces van immigranten, is het belangrijk om te controleren voor ruimtelijke assimilatiefactoren om het unieke effect van buurtkenmerken vast te stellen. In dit verband is meer aandacht voor staatsburgerschap en naturalisatie belangrijk. Onderzoek toont aan dat een stabiele verblijfstatus kan bijdragen aan een betere gezondheid en meer gebruik van diensten van zorginstellingen (Aranda et al., 2014; Aung et al., 2010; Gonzales et al., 2013; Javier et al., 2010; Ortega et al., 2007; Roberson & Runganaikaloo, 2014; Tarraf et al., 2014; Winters et al., 2018). Bovendien kan naturalisatie bijdragen aan de arbeidsmarktintegratie van immigranten (Peters et al., 2020).

Conform de *spatial assimilation* theorie hebben immigranten in etnisch geconcentreerde of economisch achtergestelde buurten vaak niet de nationaliteit van het vestigingsland. Derhalve zou het verkrijgen van de nationaliteit een belangrijke en onderbelichte factor kunnen zijn voor het verbeteren van hun leefsituatie.

Empirische bevindingen: naturalisatie en de woonomgeving van migranten in Nederland

De onderzoeksvraag wordt beantwoord in vier empirische hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt het effect van de etnische concentratie van de buurt op het naturalisatiegedrag van immigranten in die buurt onderzocht. Dit hoofdstuk bouwt voort op onderzoek naar de rol van persoons- en buurtkenmerken bij de kans op naturalisatie (Liang, 1994; Logan et al., 2012; Mossaad et al., 2018; Peters et al., 2016). Daarbij worden twee theoretische mechanismen uit de literatuur getoetst: de *migrant enclosure* en *naturalisation diffusion* hypothese. De *migrant enclosure* hypothese stelt dat wonen in een etnisch geconcentreerde buurt de mate van contact met de groep zonder migratieachtergrond vermindert en de kans op interacties binnen de eigen groep vergroot. De verwachting is derhalve dat immigranten minder zullen naturaliseren (Liang, 1994). De gedachte achter het principe van *naturalisation diffusion* is echter dat buurten met veel migranten ook meer personen zullen bevatten die ervaring hebben met het naturalisatieproces. Dit vergroot de kans op het verkrijgen van belangrijke informatie over de voordelen van naturalisatie en hoe de naturalisatieaanvraag succesvol doorlopen kan worden. Bovendien kunnen genaturaliseerde immigranten een signaal geven dat het gastland positief staat tegenover de komst van immigranten (Abascal, 2015; Logan et al., 2012). Om deze redenen zou de verwachting zijn dat immigranten in dergelijke buurten vaker naturaliseren. De resultaten in dit hoofdstuk laten zien dat immigranten in met migranten geconcentreerde buurten een lagere kans op naturalisatie hebben. Deze relatie lijkt te worden verklaard door een grotere beschikbaarheid van migrantennetwerken in deze buurten. Echter, het effect van migranten geconcentreerde buurten wordt minder sterk wanneer deze buurt een groot aandeel genaturaliseerde immigranten bevat. In die zin wordt er gedeeltelijke ondersteuning gevonden voor beide mechanismen. Meer algemeen wordt de relevantie van factoren op buurtniveau voor het naturalisatiegedrag van immigranten onderstreept.

Het derde hoofdstuk van dit proefschrift onderzoekt de mogelijke relatie tussen naturalisatie en het verlaten van met migranten geconcentreerde buurten. Voortbouwend op het principe van de naturalisatiepremie, dat eerder ontwikkeld werd om het effect van naturalisatie op de arbeidsmarkt te verklaren (Bratsberg et al., 2002; Peters et al., 2018, 2020), wordt in dit hoofdstuk beargumenteerd dat naturalisatie een positief signaal kan geven aan actoren op de woningmarkt, waardoor de kans op statistische discriminatie kleiner wordt. Dit is met name de verwachting onder immigranten met een middeninkomen en een vaste baan. De resultaten bevestigen een positieve relatie tussen naturalisatie en het verlaten van met

migranten geconcentreerde buurten. Echter, deze relatie wordt geconditioneerd door de economische situatie van immigranten. In het algemeen ondersteunen de resultaten de gedachte dat naturalisatie de integratie van immigranten kan verbeteren.

Hoofdstuk 4 bouwt voort op de bevindingen uit het voorgaande hoofdstuk door te onderzoeken of naturalisatie een modererende factor is in de relatie tussen inkomen en de economische kenmerken van de buurt waarin immigranten wonen. Dit hoofdstuk veronderstelt eveneens dat genaturaliseerde immigranten minder risico lopen om geconfronteerd te worden met statistische discriminatie, waardoor hogere lonen kunnen resulteren in mobiliteit op de woningmarkt. Om dit nader te onderzoeken is er speciale aandacht voor twee factoren die van invloed kunnen zijn op de kans dat immigranten gediscrimineerd worden op grond van hun nationaliteit: het type actoren in de woningmarkt waar immigranten mee te maken hebben en het land van herkomst van immigranten. De analyses tonen aan dat immigranten met een hoger inkomen over het algemeen in welvarende buurten wonen. Deze relatie is sterker voor genaturaliseerde immigranten, maar alleen wanneer zij afkomstig zijn van buiten de EU of al huiseigenaar zijn geworden. Dit suggereert dat naturalisatie inderdaad vooral relevant is voor immigrantengroepen die sneller te maken krijgen met discriminatie op de woningmarkt. Bovendien komen de resultaten overeen met de bevindingen uit hoofdstuk 3 waarin is aangetoond dat naturalisatie een belangrijke signaalfunctie kan vervullen, en dat er sprake is van discriminatie op de Nederlandse woningmarkt.

Ten slotte richt hoofdstuk 5 zich op de gezondheid van immigranten. In het bijzonder wordt in dit hoofdstuk gekeken naar de relatie tussen de economische situatie in buurten en de gezondheid van immigranten. De bijdrage van dit hoofdstuk is echter niet alleen het buurtperspectief maar ook de mogelijke rol van naturalisatie als mediërende factor in deze relatie. Op basis van eerder onderzoek dat het verband tussen deprivatie van buurten en slechte gezondheid van immigranten heeft aangetoond (Agyemang et al., 2007; Chang et al., 2012; Denney et al., 2018; Hajat et al., 2010; Pruitt et al., 2016; Raphael et al., 2020) formuleer ik de hypothese dat immigranten in achterstandswijken een grotere kans hebben om binnen de observatieperiode te overlijden. Echter, de verwachting is dat deze relatie deels wordt toegeschreven aan twee sociaal-economische hulpbronnen die verband houden met zowel mobiliteit op de woningmarkt als gezondheid, namelijk het huishoudensinkomen en de nationaliteit van immigranten. De resultaten in dit hoofdstuk laten zien dat immigranten die in een economisch zwakkere buurt wonen een grotere kans

hebben om binnen de observatieperiode te overlijden. Deze relatie verdwijnt echter wanneer gecontroleerd wordt voor huishoudensinkomen en het Nederlandschap van immigranten. Deze bevindingen druisen in tegen eerdere studies die een negatieve relatie tussen de kwaliteit van de buurt en de kans op overlijden onder immigranten hebben aangetoond, zelfs na correctie voor sociaal-economische status op persoonsniveau (Denny et al., 2018; Hajat et al., 2010). Een verdere bevinding is dat naturalisatie negatief samenhangt met de kans op sterfte. Dit benadrukt de relevantie van de verblijfstatus van immigranten voor hun gezondheid, en onderstreept de positieve rol die naturalisatie kan spelen in het post-vestigingstraject van immigranten.

Antwoord op de onderzoeksvraag

De empirische hoofdstukken in dit proefschrift tonen aan dat naturalisatie en de woonomgeving van immigranten nauw met elkaar samenhangen. In Hoofdstuk 2 komt naar voren dat kenmerken op buurtniveau, en meer specifiek de beschikbaarheid van migrantennetwerken, een belangrijke predictor zijn voor de keuze om al dan niet te naturaliseren. Deze relatie is echter niet eenduidig. Hoewel het hebben van regelmatig contact met andere immigranten de kans op naturalisatie verkleint, kan contact met genaturaliseerde immigranten juist aansporen tot naturalisatie. Hoofdstuk 3 en 4 laten zien dat het Nederlandschap mobiliteit op de woningmarkt stimuleert door de kans op discriminatie op grond van nationaliteit te verkleinen. Vanuit dit oogpunt kan de nationaliteit van immigranten een bepalende factor zijn voor het type buurt waarin men woont, wat op haar beurt weer van belang is in het post-vestigingsproces in het algemeen. Tot slot geven de resultaten in Hoofdstuk 5 geen bevestiging voor de endogene rol van naturalisatie in de relatie tussen de kwaliteit van de buurt en de kans op sterfte onder immigranten. Dit wordt mogelijk verklaard door de aard van de Nederlandse verzorgingsstaat, waarin het Nederlandschap van weinig belang is voor toegang tot gezondheidszorg, en een hoge mate van segregatie van buurten voorkomen wordt.

Theoretische en methodologische bijdragen

Dit proefschrift brengt verschillende onderzoeksvelden samen die vooralsnog afzonderlijk bestudeerd zijn. Ten eerste wordt geput uit literatuur die zich richt op determinanten van naturalisatie, waarbij de rol van omgevingskenmerken en de beschikbaarheid van sociale netwerken benadrukt wordt. Ten tweede draagt dit proefschrift bij aan onderzoek naar mobiliteit van immigranten op de woningmarkt door aan te tonen dat naturalisatie kan bijdragen aan de mogelijkheid van immigranten om naar kwalitatief betere buurten te verhuizen. Hoewel in deze literatuur vaak nadruk wordt gelegd op de rol van sociaal-demografische en sociaal-economische kenmerken is er vooralsnog weinig aandacht voor de rol van staatsburgerschap (Bolt & van Kempen, 2010; Vaalavuo et al., 2019; Zorlu & Mulder, 2008). Dit proefschrift levert nieuw bewijs op voor de rol van naturalisatie in het integratieproces van immigranten, en bouwt voort op onderzoek dat zich richt op de relatie tussen naturalisatie en arbeidsmarktintegratie (Peters et al., 2018, 2020). Ten slotte draagt Hoofdstuk 5 bij aan een beter begrip van de relatie tussen buurtkenmerken en de gezondheid van immigranten door een theoretisch raamwerk aan te bieden dat rekening houdt met de mogelijk verstorende rol van financiële middelen en de nationaliteit van immigranten.

Dit proefschrift bevat ook verschillende methodologische innovaties. Het gebruik van registerdata stelt mij in staat kenmerken van buurten te meten met indicatoren die afgeleid zijn van de gehele geregistreerde Nederlandse bevolking. Door deze kenmerken op buurtniveau te meten kan ik bovendien de sociale en economische context waarin immigranten zich bevinden beter in kaart brengen dan eerdere studies die minder gedetailleerde regionale kenmerken gebruikt hebben (Abascal, 2015; Yang, 1994). Registerdata maken het tevens mogelijk om verschillende obstakels te overbruggen waar surveyonderzoek onder migranten doorgaans in het bijzonder mee te maken heeft, waaronder non-respons en sociale wenselijkheid. Bovendien is het mogelijk immigranten gedurende aanzienlijk langere perioden te volgen door het longitudinale karakter van registers. Dit is niet alleen inhoudelijk belangrijk, maar biedt ook methodologisch mogelijkheden om deels te corrigeren voor vertekening door selectiviteit.

De bevindingen in dit proefschrift zijn niet alleen gericht aan onderzoekers die werkzaam zijn op het gebied van migratie, integratie en staatsburgerschap, maar ook relevant voor beleidsmakers. Ten eerste benadrukt het proefschrift het belang van de woonomgeving in het integratieproces van immigranten, en daarmee de noodzaak om bij beleidsaanbevelingen rekening te houden met de bredere context waarin

immigranten wonen. Bovendien onderstreept dit proefschrift opnieuw het belang van naturalisatie voor het vestigingstraject van immigranten door aan te tonen dat het Nederlanderschap de kans op discriminatie op basis van nationaliteit binnen de woningmarkt kan verminderen. Dit druist in tegen de opvatting dat het verkrijgen van het Nederlanderschap moet worden beschouwd als het eindpunt van het proces van integratie, en plaatst vraagtekens bij de recente hervormingen van de Nederlandse nationaliteitswetgeving gericht op het verder aanscherpen van de eisen voor naturalisatie. Door de toegang tot het Nederlanderschap restrictiever te maken kan het naturalisatieproces aanzienlijke vertraging oplopen en de integratie van immigranten achterblijven.